

JOAN SUTHERLAND

marija barbieri

Joan Sutherland, kao i njezina sunarodnjakinja Melba, dvije najslavnije australske pjevačke zvijezde, djeca su škotskih roditelja. Obje su stekle slavu kao virtuozne umjetnice pjevačkog umijeća, poglavito koloratura; starija je bila lirsko-koloraturni, a mlađa dramsko-koloraturni sopran. Joan je u svemu naslijedila svoju slavnu sunarodnjakinju Helen Porter Mitchell, poznatu jednostavno kao Melba. Obje su ugled australske pjevačke umjetnosti dovele do najviših visina.

Joan Sutherland (1926. – 2010.) dobila je prvu poduku iz pjevanja od majke koja je imala lijep mezzosopranski glas, ali nikad nije razmišljala o tome da se posveti pjevačkoj karijeri. No takvu budućnost zamišljala je za svoju kćer pa je Joan s osamnaest godina počela ozbiljno učiti pjevanje. Upisala se na Konzervatorij u rodnome Sydneyju i već je 1947. godine počela nastupati, naravno koncertno. Pjevala je Galateju u Händelovoj operi *Acis i Galatea* i Didonu u operi *Didona i Eneja* Henryja Purcella. Na sceni je prvi put nastupila 1951. kao Judith u istoimenoj operi Eugenea Goossensa.

Nakon što je pobijedila na najvažnijem australskome pjevačkom natjecanju, zaputila se u London i nastavila studij na Royal College of Music. Istodobno je otišla na audiciju u Covent Garden i otpjevala tri arije posve različita karaktera. Uprava nije znala koji bi joj *fah* dodijelila. Slijedile su još dvije audicije i naposljetku je angažirana za male uloge. Profesionalno je debitirala 28. listopada 1952. u ne baš maloj ulozi Prve dame Kraljice noći u Mozartovoj *Čarobnoj fruli*. Slijedile su Svećenica u *Aidi* i Clotilda u *Normi*, uz

veliku Mariju Callas u naslovnoj ulozi. Izvanredna lakoća u svladavanju novih partitura omogućila joj je da u prosincu iste godine u roku od šest sati zamijeni oboljelu njemačku sopranisticu Helene Werth u ulozi Amelije u *Krabuljnom plesu*. Nastavila je pjevati vrlo različite uloge, od Grofice u *Figarovu piru*, Aide, Agathe u Weberovu *Strijelcu vilenjaku*, Antonije, Giuliette i Olimpije u *Hoffmannovim pričama*, Jenifer na praizvedbi opere *Ljetno vjenčanje* Michaela Tippetta, Weberove Euryanthe, Pamine u *Čarobnoj fruli*, Eve u *Majstorima pjevačima*, Händelove Alcine, Gilde u *Rigolettu*, Desdemone u *Otellu*, Madame Lidoine u *Razgovorima karmelićanki* Francisa Poulenca, Donne Anne u *Don Giovanniju* do Donizettijeve Lucije di Lammermoor.

Već je Gilda u sezoni 1956./1957. dala naslutiti smjer njezine karijere. Interpretacija te uloge odlikovala se nevjerojatnom preciznošću, ljepotom fraze i bogatstvom glasa. Sve je upućivalo na to da je na putu da postane velika pjevačica belkanta. No nastavila je pjevati Händela i postala pojam za njegovu Alcinu. Koncertna izvedba opere u Kölnu 1959. u prigodi 200. godišnjice Händelove smrti prvi je objavljeni tonski zapis opere. Postajalo je jasno da je Joan Sutherland iznimna pjevačica koja isključivo svojim pjevanjem može izraziti složenost i bujnost lika.

A onda je došao 17. veljače 1959. i *Lucia di Lammermoor*. Opera desetljećima nije bila na repertoaru Covent Gardena jer nije bilo pjevačice dovoljno velikoga formata koja bi mogla udovoljiti golemim zahtjevima uloge i ugledu te operne kuće. A *Lucia di Lammermoor*, pod ravnanjem Tullija Serafina u režiji Franca Zeffirellija, ne samo da je otvorila 33-godišnjoj Joan

Sutherland put u svjetsku opernu elitu i učvrstila je u belkantističkom repertoaru, nego ju je preko noći učinila zvijezdom. Sve je otpjevala tako blistavo da je odmah postala prva svjetska Lucia. Njezini glasoviti *trilleri* bili su već tada blistavi i posve razgovijetni. Kritičari su svoje osvrte uglavnom počinjali riječima: „Pojavila se pjevačica koja se s uspjehom može uspoređivati s proslavljenim primadonama 19. stoljeća.“

Uspjeh Joan Sutherland kao Lucije bio je to veći jer su bila još svježa sjećanja na Mariju Callas. Ona je bila na toj predstavi i došla joj je čestitati. Premda su i jedna i druga najveće uspjehe postizale u sličnom repertoaru, bile su toliko različite da o nekakvom suparništvu nije moglo biti ni govora.

Put Joan Sutherland od pjevačkih lutanja na samome početku karijere, kad je pjevala sve i svašta, do jedne od najvećih predstavnica belkanta, nije bio ni lak ni kratak, a prešla ga je zahvaljujući pijanistu i dirigentu Richardu Bonyngeu, kojega je poznavala još iz Australije i za kojega se 1954. godine udala. Dok su neki u njezinoj snažnoj fizičkoj građi i velikome glasu čvrstih srednjih položaja, pa i ona sama, vidjeli budući vagnerovski dramski sopran, Bonynge, zaljubljenik u talijanski rani belkanto i pravi stručnjak za nj, osjetio je u velikom opsegu njezina glasa, sigurnim i lakim visinama, ujednačenosti glasovnih položaja, mekoći tona i toplini u izrazu buduću interpretkinju romantičnih heroína Bellinija i Donizettija. Četiri godine upornoga rada s dirigentom apsolutna sluha i profinjena osjećaja za stil te njezina upornost urodili su plodom: razvio se dramski sopran s koloraturama vrhunskog tehničkog umijeća kojemu se mogla predvidjeti duga karijera. I ona je doista potrajala pune 43 godine, sve do 1990. godine.

Joan Sutherland postala je jedna od najvećih pjevačica vremena, velike ljepote tona s prekrasnim legatom i svim onim brojnim koloraturnim ukrasima, *trillerima* i *staccatima* koje je izvodila neusporedivo lako i točno. Predbacivali su joj da nema dobru dikciju i bogatstvo izraza, ali nitko joj nije mogao odreći pjevačko savršenstvo. Prozvali su je „La Stupenda“, što bi se moglo prevesti kao „Čudesna“.

A u njezinu repertoaru nakon već legendarne Lucije nizale su se nove uloge: Händelova Rodelinda, Verdijeva Violetta, Bellinijeve Elvira u *Puritancima*, Amina u *Mjesečarki* i Beatrice di Tenda, Kraljica noći u *Čarobnoj fruli* pa 1962. Marguerite de Valois u već povijesnoj izvedbi Meyerbeerovih *Hugenota* u Scali, „večeri zvijezda“ pod ravnanjem Gianandree Gavazzenija. Iste godine, ali u sljedećoj sezoni, u Scali je pjevala Rossinijevu Semiramidu. Slijedila je 1963. Bellinijeva Norma u Vancouveru i Gounodova Margareta u *Faustu*, 1966. godine. Pokazala je i smisao za humor kao neodoljiva Marie u Donizettijevoj *Kćeri pukovnije* u Covent Gardenu, zatim Delibesova Lakmé, Gluckova Euridika u *Orfeju i Euridiki*, Donizettijeve Maria Stuarda (Maria Stuart) i Lucrezia Borgia, i kao kruna virtuoznog pjevačkog umijeća, Esclarmonde, uloga koju je Jules Massenet skladao za svoju omiljenu pjevačicu Sybil Sanderson i koje će se vrlo rijetke sopranistice usuditi prihvatiti. Snagom svoje umjetnosti mogla je ponijeti na svojim plećima teret da udahne nov život i nekim pomalo zaboravljenim skladateljskim djelima.

U karijeri Joan Sutherland nije bilo skandala. Slobodno vrijeme provodila je u svojem domu, s obitelji, ili se odmarala u vili na Lago Maggiore. Unatoč snažnoj fizičkoj konstituciji, nije bila osobita zdravlja i nije

često nastupala ni mnogo uloga svladala. Navedenima se mogu pribrojiti Leonora u *Trubaduru*, pa operetna Hanna Glavari u Lehárovej *Veseloj udovici*, Sita u Massenetovu *Le roi de Lahore* (*Lahorskom kralju*), u rodnome Sydneyju Puccinijeva Sestra Angelica, Elektra u Mozartovu *Idomeneu* i Amalija u Verdijevim *Razbojnicima*. U San Diegu je ostvarila Adrianu Lecouvreur Francesca Cilee i u Torontu posljednje dvije nove uloge: Donizettijevu Annu Bolenu i Ofeliju u Thomasovu *Hamletu*.

Joan Sutherland bila je obasipana najvećim britanskim i australskim počastima. U svemu je naslijedila svoju slavnu sunarodnjakinju Melbu. Dobila je naslov *Dame* Britanskog Carstva (*Dame of British Empire*). Bila je njegov ponos i pozivana je na mnoge svečane prigode, predstave i koncerte. I što nije baš čest slučaj s primadonama, unatoč statusu *dive*, zadržala je osnovna svojstva Australaca, „stajala je čvrsto na zemlji“.

Imala je krasan, snažan, a istodobno mek i podatan glas, sjajnu pjevačku tehniku i savršenu muzikalnost. Luciano Pavarotti, koji nikad nije krio zahvalnost koju joj duguje i prijateljstvo s njom održavao do smrti, nazivao ju je „glasom stoljeća“, a Montserrat Caballé, koja je pjevala sličan repertoar, taj je glas opisala *nebeskim*. I što također nije baš čest slučaj s umjetnicima, bila je uvijek spremna pomoći. Pod njezinim toplim okriljem oblikovale su se takve veličine kao Pavarotti i američka mezzosopranistica Marilyn Horne. Ona i Pavarotti bili su najsajjniji belkantistički par 20. stoljeća, a u tercetima im se pridružila Marilyn Horne. Njihovi zajednički nastupi ulaze u povijest i posve sigurno neće biti dosegnuti.

U njezinoj umjetničkoj ostavštini ima mnogo snimki. Uz ostalo, snimila je 1959. godine *Don Giovannija* pod ravnanjem Carla Marije Giulinija

koju mnogi smatraju najboljom realizacijom te opere. Snimila je sve tri uloge u *Hoffmannovim pričama*, što je pravi pothvat u sopranskom repertoaru, a s Pavarottijem *Turandot*, premda je nikad nije pjevala na sceni. Album *The Art of the Prima Donna*, objavljen 1960., smatra se uzorom pjevačkoga umijeća. Glavninu svojih uloga, a bilo ih je nešto više od 60, pjevala je pod ravnanjem svojega supruga s kojim je i studijski snimila tridesetak kompletnih opera. U Metropolitanu je ostvarila 223 nastupa.

Umrla je mjesec dana prije 84. rođendana. Na vijest o njezinoj smrti, umjetnički ravnatelj Australske opere Lyndon Terracini izjavio je: „Nećemo ponovno doživjeti pjevačicu sličnu njoj. Imala je fenomenalan opseg, veličinu i kvalitetu glasa. Takvoga jednostavno više nema.“

